

УДК 72.012:711.4]:32(477.86)
DOI: 10.31866/2617-7951.6.1.2023.279072

UDC 72.012:711.4]:32(477.86)

АРХИТЕКТУРНІ ТРАДИЦІЇ І ПОЛІТИЧНИЙ ЧИННИК РОЗВИТКУ МІСТ ПРИКАРПАТТЯ

Уляна Мельник,
<https://orcid.org/0000-0002-3544-5064>
кандидат мистецтвознавства,
доцент,
Прикарпатський національний
університет імені Василя Стефаника,
м. Івано-Франківськ, Україна
uliana.melnyk.if@gmail.com

ARCHITECTURAL TRADITIONS AND POLITICAL FACTOR IN THE DEVELOPMENT OF PRYKARPATTIA CITIES

Uliana Melnyk,
<https://orcid.org/0000-0002-3544-5064>
PhD in Art Studies,
Associate Professor,
Vasyl Stefanyk Precarpathian
National University,
Ivano-Frankivsk, Ukraine
uliana.melnyk.if@gmail.com

Анотація

Мета статті – окреслити архітектурні традиції та проблеми збереження художнього образу історичної забудови міст Прикарпаття. В статті розглянуто політичний чинник розвитку міського архітектурного середовища Івано-Франківщини. Осмислено процес і специфіку трансформації архітектурного середовища, здійснено його систематизацію за періодами і стилістичними ознаками. **Методи дослідження.** Методика дослідження ґрунтується на порівняльному аналізі різних періодів, а також на натурних обстеженнях й фіксаціях, які проводяться на двох рівнях: загально-оглядовому і поглибленому аналізі за групами об'єктів-представників, що стає базовим матеріалом для структурного аналізу. **Наукова новизна дослідження** полягає у виявленні політичного чинника розвитку міського архітектурного середовища Івано-Франківщини. **Висновки.** Політичний чинник позначився на всіх етапах розвитку і під час заснування міст Івано-Франківщини. Зі зміною влади зміню-

Abstract

The purpose of the article is to outline the architectural traditions and problems of preserving the artistic image of the historical buildings of Prykarpattia cities. The article deals with the political factor of the urban architectural environment development in the Ivano-Frankivsk region. The process and specifics of the architectural environment transformation are comprehended, and its systematization by periods and stylistic signs is carried out. **Research methods.** The research methodology is based on a comparative analysis of different periods and field surveys and recordings conducted at two levels: a general overview and an in-depth analysis by groups of representative objects, which becomes the primary material for structural analysis. **The scientific novelty** of the study is to identify the political factor in the development of the urban architectural environment of the Ivano-Frankivsk region. **Conclusions.** The political factor affected all stages of development and during the foundation of the Ivano-Frankivsk region cities. With the change

вались стильові концепції, які виявлялись в опорядженні фасадів, їх декорі. Художні особливості оновлення архітектурного середовища значною мірою залежали від керівних настанов правлячої верхівки. Відповідно до цього, архітектурне середовище міст Івано-Франківщини розвивалося під культурно-мистецькими впливами Польщі (Речі Посполитої), Австро-Угорської імперії, Радянського Союзу. За останні десятиліття знижувався вплив політичного чинника внаслідок глобалізаційних процесів, відкритості, загальнодоступності та внаслідок поживлення особистої свободи користувачів, їхніх смаків і світогляду. Впродовж року внаслідок військового вторгнення Росії в Україну з новою силою посилюється політичний чинник розвитку міст, оскільки постають питання відбудови окремих фрагментів відносин викликає зміну уявлень, які пов'язані з архітектурними формами.

of power, style concepts changed manifested in the decoration of facades and their decor. The artistic features of the renewal of the architectural environment largely depended on the guidelines of the ruling elite. Accordingly, the architectural environment of the cities of the Ivano-Frankivsk region developed under the cultural and artistic influences of Poland (Polish-Lithuanian Commonwealth), the Austro-Hungarian Empire, and the Soviet Union. Over the past decades, the influence of the political factor has been declining as a result of globalization, openness, accessibility and the revival of personal freedom of users, their tastes, and worldview. During the year, as a result of Russia's military invasion of Ukraine, the political factor of urban development has been intensifying with renewed vigour, as issues of rebuilding particular fragments of the urban architectural environment have arisen, as well as the problem of the feasibility of adopting architectural solutions for defence construction from countries with military experience has become more relevant. The change in political relations causes a transformation of ideas related to architectural forms.

Ключові слова:

архітектура, міське архітектурне середовище, політичний чинник, художній образ.

Keywords:

architecture, urban environment, political factor, artistic image.

Вступ **1**

Актуальність даної публікації пов'язана з осмисленням проблематики розвитку історичного архітектурного середовища і дає можливість віднайти науково-обґрунтовані підходи до його перетворень. Історичне архітектурне середовище більшості міст Івано-Франківщини істотно змінюється і подекуди втрачає свій традиційний характер. Успішному розвитку міського оновлення перешкоджають такі чинники, як недостатня визначеність ролі дизайну архітектурного середовища у процесі трансформації історичного середовища, неналежне застосування традиційних підходів у розвитку міста, взаємовідносини проектної діяльності і художніх смаків споживача (Мельник, 2015, с. 1).

Мета дослідження **2**

Окреслити архітектурні традиції та проблеми збереження художнього образу історичної забудови міст Прикарпаття. В статті розглянуто політичний чинник розвитку міського архітектурного середовища Івано-Франківщини. Осмислено процес

і специфіку трансформації середовища, здійснено його систематизацію за періодами і стилістичними ознаками.

Методологія та аналіз джерельної бази

3

Методика дослідження ґрунтується на порівняльному аналізі різних періодів, а також на натурних обстеженнях і фіксаціях, які проводяться на двох рівнях: загально-оглядовому і поглибленому аналізі за групами об'єктів – представників, що стає базовим матеріалом для структурного аналізу.

Важливими для розуміння особливостей трансформації міського архітектурного середовища Івано-Франківщини є праці краєзнавчого характеру, зокрема, краєзнавчої урбаністики В. Шпільчака, З. Соколовського та М. Головатого (2011); В. Грабовецького (2002); Ж. Комар (Комар, 2008), Л. Поліщук (2009), В. Полека (2007). Вони формують відповідне наукове підґрунтя для осмислення процесів трансформації, визначення етапності, тенденцій розвитку історичного міського середовища (Мельник, 2015, с. 1).

Результати дослідження

4

У спадок від минулих епох Івано-Франківщина отримала архітектурне середовище, в якому матеріалізована її регіональна особливість. Культурна спадщина краю відображає геополітичні особливості, культурні впливи сусідніх країн. Історія розвитку міського архітектурного середовища Івано-Франківщини сягає своїм корінням у часи Київської Русі. Цінність пам'яток¹ визначають їхньою історико-культурною значущістю. З плином часу проступають новітні нашарування, міське архітектурне середовище поповнюють нові будівлі та споруди, змін зазнають також об'єкти культурної спадщини. При цьому в центральних кварталах міст Прикарпаття подекуди є невдалі спроби узгодити нові об'єми з масштабом і пластикою історично сформованого архітектурного середовища.

Міста Прикарпаття часто перебували під чийось гнітом чи протекторатом: монголо-татарська навала 1237–1241 рр., після якої настав занепад; захоплення галицьких земель і запровадження польської королівської влади у середині XIV ст. та поширення на них маґдебурзького права, що позитивно позначилося на урбаністичному розвитку; перший поділ Польщі 1772 р., після якого землі Галичини відійшли до Австро-Угорщини; міжвоєнний період (1920–1939 рр.) – десять років польської влади у регіоні; початок Другої світової війни (1939–1945 рр.) –

¹ У Законі України «Про охорону культурної спадщини» поняття «культурна спадщина» визначається як сукупність успадкованих людством від попередніх поколінь об'єктів культурної спадщини. Термін «пам'ятка» вживається для визначення конкретних об'єктів матеріальної та духовної культури минулих епох, а «пам'ятник» – це скульптурний твір чи архітектурна споруда, встановлена для увічнення події чи видатної особи (Верховна Рада України, 2000).

Станіславська область відійшла до колишнього СРСР, що спричинило жорсткий адміністративний та ідеологічний впливи. 1991 р. – після проголошення незалежності України міста Прикарпаття почали перебудову всіх сфер життя суспільства в умовах пострадянських реалій.

Політичний чинник розвитку виявляє перетворення в міському архітектурному середовищі, пов'язані зі зміною влади. Нерідко спостерігаємо нав'язування теоретичних концепцій у різних сферах мистецтва і культури.

Із середини XIV ст. землі Галичини захопила Польща. У цей період починають утворюватися нові міста, частина з яких були містами-резиденціями тодішніх польських можновладців. Одним із яскравих прикладів є м. Станіславів (Івано-Франківськ), який закладений на вільній території і мав риси ренесансного типу. Зважаючи на свій доволі поважний вік, має різночасові містобудівні нашарування, елементи розпланування та історично цінну забудову, які можна порівнювати з подібними старовинними містами України (Жовква, Броди, Бережани) і Західної Європи (Замость, Пальманова). У цей період поживався розвиток у містах Коломиї, Рогатині, Городенці, Калуші й Галичі. На їх території вже існували елементи давньоруського містобудування. Міське архітектурне середовище краю розвивалось подібно до середньовічної Європи, де стилістика змінювалася рисами ренесансу, бароко, класицизму. Виразним прикладом пізнього ренесансу є палацовий комплекс кінця XVII ст. (арх. К. Беное і Ф. Корасіні) на вул. Шпитальній, 5 у м. Івано-Франківську, збудований для А. Потоцького, засновника м. Станіславова. Пишна барокова пластика прикрашає колегіальний костел Непорочного Зачаття Діви Марії, Андрія і Станіслава. Цікаво, що ця пам'ятка за художньо-образним вирішенням майже ідентична двовежовому костелу Св. Хреста у м. Варшаві кінця XVI ст. Найстарішою пам'яткою Станіславова і його первісним урбаністичним елементом є залишки оборонної системи XVII ст. Вони майже зовсім зникли у центрі сучасного Івано-Франківська, зберігся тільки північно-західний бастион. Залишки мурів і валів руйнувались і стихійно, і цілеспрямовано за часів панування Австро-Угорщини та радянського періоду. Пам'ятка зазнала значних змін при реконструкції 2002 – 2012 рр. Методами музеєфікації окремих фрагментів шляхом реконструкції фортечний провулок отримав нове культурне і торгово-розважальне призначення.

Форми ренесансу, бароко й класицизму поширені в сучасному вигляді міст Івано-Франківщини у меншій кількості, тому що багато будинків цієї стилістики не збереглися, оскільки постраждали від пожеж, наслідків війни та реконструкцій. Значних

руйнувань і перебудови місто Станиславів (Івано-Франківськ) зазнало через так звану «мармулядову» пожежу² 1868 р.

Історизм, еkleктика й модерн в архітектурі міст Івано-Франківщини охоплюють період другої третини ХІХ – початку ХХ ст. і значною мірою зумовлені впливами «віденських зразків». У період історизму й еkleктики в декорі спостерігався відхід від строгого дотримання класичного ордера до більш вільного застосування архітектурних прикрас. До кінця ХІХ ст. в архітектурі домінували вияви неоренесансу, неоготики. Цікавим прикладом і рідкісним виявом неокласицизму, поєднаного з об'ємною структурою модерну, є колишній кінотеатр «Тон», що нині називається «Люм'єр» (арх. С. Треля, 1930 р.) по вул. Грушевського, 3 у м. Івано-Франківську.

Стиль модерн, який у Австро-Угорщині йменованій як «сецесіон», розвинувся і в Галичині, яка тоді входила до цієї імперії. Стилiстика модерну мала свої характерні формотворчі особливості. Передовсім – криволінійні форми рослинного характеру, що широко застосовані в пластиці фасадів. Поширеними були ризаліти та еркери з примхливими завершеннями або увінчані банею. У будівлях часто використовували своєрідний сецесійний декор, керамічні та металеві вставки і подекуди скульптури. Прикладами стилістики модерну в архітектурному середовищі є Івано-Франківський обласний музей визвольної боротьби імені С. Бандери на вул. Тернавського, 22, фізіологічний корпус медуніверситету (арх. Я. Т. Кудельський, 1990-ті) у м. Івано-Франківську, а також Національний музей народного мистецтва Гуцульщини та Покуття імені Й. Кобринського на вул. Театральній, 25.

За часів УРСР оновлення архітектурного середовища супроводжуване строгою регламентацією. За винятком короткого і маловиявленого в нашому регіоні періоду, так званого «сталінського класицизму», домінували конструктивні членування, а декор був або відсутній, або зводився до мінімуму. Адже згідно з урядовою програмою використання декору вважалося надмірним і непотрібним (Казанцева, 2010, с. 146). Прикладами є корпус Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника по вулиці Шевченка, 57, а також житловий будинок на площі Міцкевича, 6 у м. Івано-Франківську.

Негативним аспектом радянського періоду було те, що розвиток міського архітектурного середовища, у тому числі й на Прикарпатті, був позначений ідеологією тоталітарного режиму. Директиви правлячої верхівки часто спрямовувалися на нівелювання

² 1868 р. будинки на ринковій площі й ратуша постраждали від великої пожежі. Через необережність господині, яка варила повідло, виникла пожежа. Із вулиці Липової (тепер Шевченка) від сильних поривів вітру вогонь перекинувся на центр міста. Згоріло понад 200 будинків (Шпільчак та ін., 2011, с. 68).

зв'язків з історичною спадщиною (навмисне нищення пам'яток архітектури), а також на зменшення проявів народних традицій.

Протягом 1980-х рр. спостерігалось поступове розчарування ідеями комунізму й значні економічні проблеми послаблювали відокремленість від розвинутих країн і загальнокультурних процесів (Посацький, 1993, с. 47). Тенденції до зменшення ідеологічного тиску на культуру знайшли відображення у появі народних традицій в архітектурі у стилізованому вигляді. Виявів народно-стильового напрямку в архітектурі у середміських осередках Івано-Франківщини є небагато. Виразними особливостями є архітектурні деталі, а саме: орнаментальна різьба по дереву на вікнах, дверях, карнизах, пілястрах; включення слухових вікон, даху «наметового» типу або характерного портика; використання природних матеріалів тощо. Батьком «гуцульської» регіональної архітектури вважають І. Боднарука. Відомими роботами є ресторан «Гуцульщина» у м. Яремче, літній кінотеатр «Трембіта» в парку імені Т. Шевченка у м. Івано-Франківську. Успішно в цьому напрямі працювали також С. Валевський, Я. Дяків, І. Гринів, О. Козак, В. Лукомський, Л. Лукомська, Б. Мартин, Д. Сосновий. Метою влиття народних мотивів у середовище міста було: увиразнити архітектуру, надати їй оригінального автентичного забарвлення. У період 1960 – 1990х рр. були побудовані Івано-Франківський аеропорт та «Молочне кафе» (вул. Шашкевича, ба). Серед виразних об'єктів можна виділити дитячі садки на вул. Шкільній та на вул. Угорницькій, обласну дитячу лікарню на вул. Коновальця та ін. Прості й водночас монументальні форми, виразний національний декор нагадував народну гуцульську архітектуру. На фасадах будівель часто виконують декоративні панно в техніці сграфіто. У 1980 р. був збудований обласний драматичний театр імені І. Франка в Івано-Франківську. У цій будівлі простежується спроба поєднати архітектуру типового проєкту театру (архітектор Д. Сосновий) з національно виразними монументально-декоративними формами. Зокрема, фасади прикрашають рельєф на тему трієстих музик і декоративне панно в техніці карбування.

У новоукраїнському стилі проєктували також адміністративні будівлі, торгові центри, лікарні, дитячі садки, школи. Своєрідна виразність такої архітектури закладена у декорованих фасадах, цікавої форми дахах із черепицею. Ці зовнішні обриси були запозичені з будівельного мистецтва гуцулів. Подібний досвід є й у Польщі та в інших країнах. Народний стиль, або закопанський, запровадив і популяризував С. Віткевич (S. Witkiewicz) (Majda, 1979, pp. 3–4). Проте, у Польщі цей напрям пов'язаний в основному з житловими будинками котеджевого типу (окремі з них із часом отримували адміністративне та культурно-освітнє значення).

Із часу становлення української державності, з перебудовою політичної системи країни змінилося також уявлення щодо напрямів розвитку міських архітектурних просторів, зокрема, ху-

дожнього аспекту цього процесу. У новозбудованих або реконструйованих архітектурних об'єктах спостерігаємо звернення до спадщини історичного декору. З'являються такі декоративні деталі як аттики, портали, обрамлення, русти та ін. Простежуємо також зміну пропорцій і масштабів у нинішніх інтерпретаціях історичного декору. Переважають збільшені в розмірах, деформовані та стилізовані деталі, вигляд яких спрацьовує як далекий відгомін класичних форм. Водночас уведені цілком новітні форми (окремо або в поєднанні з традиційними), а саме: навісні фасади з тонованими дзеркальними площинами, скляні вітрини. Характерні перетворення у вирішенні архітектурних об'єктів зумовлені впливом ідей постмодернізму.

Істотно змінює враження від архітектурного декору нова колірна реорганізація, що полягає в сміливих колористичних вирішеннях, використанні сильного контрасту та поліхромії, новітньої суперграфіки, подекуди штучних колірних палітр замість історичних. Маємо випадки, коли внаслідок колірного оновлення традиційні форми подані як сучасні. Нове використання знаходять і традиційні граніт та керамічна плитка в опорядженні фасадів. Ними найчастіше обличковують портали та цоколі. Традиційний метал застосовують у кованих віконних, балконних, дверних решітках та елементах рекламних вивісок, дашках і навісах, часто в поєднанні зі склом, пластиком та іншими матеріалами, що дає можливість створювати виразні композиції та нові цікаві образи (Мельник, 2019, с. 86).

Політичний чинник розвитку міського архітектурного середовища чітко простежується в напрямках перетворень міст. Художні особливості оновлення архітектурного оточення у великій мірі залежали від керівних настанов правлячої верхівки. Відповідно до цього, архітектурне середовище міст Івано-Франківщини розвивалося під культурно-мистецькими впливами Польщі (Речі Посполитої), Австро-Угорської імперії, Радянського Союзу.

Проте з початком української державності ситуація почала змінюватися. Відкритість суспільства, а також утвердження демократичної самосвідомості населення зменшили роль політичного чинника. Громада починає активно включатись у процес перетворення навколишнього архітектурного середовища. У мотивації вирішень часто є розв'язання соціальних питань³. Трансформація міського середовища на сучасному етапі дає можливість частково задовольняти потреби кожного індивіда і розв'язувати деякі проблеми суспільства: організації належних умов відпочинку і праці, оздоровлення тощо. Проте вияв-

³ Архітектор Ле Корбюзьє висловлював ідею, що «містобудування – це ключ», уявляючи при цьому, що суспільні проблеми можна вирішити, якщо протиставити місту-гіганту з переущільненою хаотичною забудовою нові житлові комплекси, повні світла, повітря і відкритих зелених просторів (Ragon, 1966).

лені й негативні наслідки, коли через непрофесійний підхід до формування міського архітектурного середовища відбувається нехтування історичною спадкоємністю.

У лютому 2022 р. після повномасштабного військового вторгнення Росії в Україну постраждали об'єкти критичної, цивільної інфраструктури тощо. Тому можна говорити про зростаючу роль і актуальність розвитку напряму оборонного будівництва. У західних областях України наразі цей процес відображений хіба що через барикади та блок-пости. Намагаючись запобігти руйнуванням скульптур у результаті обстрілів, найчастіше їх обкладають мішками з піском. Наразі актуалізуються дискусійні питання про те, що треба переймати досвід таких країн як Ізраїль у будівництві укріплень та бомбосховищ. Адже приклад розвинутої країни, яка вже кілька десятиліть перебуває у постійному стані війни, може допомогти оцінити проблеми й перспективи розвитку архітектури міст.

Оборонне будівництво залишило помітний слід у композиційній структурі Івано-Франківська, що проявляється через бастионну систему, рови й вали навколо середмістя (тодішнього Станиславова). У містах області оборонний чинник простежується в укріплених замках та храмах (у Галичі, Коломиї, Рогатині, Городенці та ін.).

У малих і середніх містах області спостерігається тенденція до збереження існуючої вуличної мережі та її розвитку згідно з історичними напрямками. Згадані тенденції характерні також для міст Польщі, Чехії, Угорщини (Полек, 2007, с. 86). В Івано-Франківську трансформація вуличної мережі проявилася через появу новоствореної вул. Володимира Великого (2008 р.) у новому житловому комплексі Пилипа Орлика. А також нова вул. А. Мельника в Івано-Франківську, яка утворена у 2002 р. під час реконструкції Івано-Франківського кладовища та створення на його місці Меморіального скверу (1985 р. створення, реконструкція 2002 – 2003 рр.). Новостворена вулиця збагатила композиційно прилеглі квартали, допомогла розвантажити від транспорту центральну алею Івано-Франківська – вулицю Незалежності.

Система комунікацій міст є важливим аспектом композиції в закладенні та розбудові міського архітектурного середовища. Процеси оновлення головним чином виявлені в середмісті обласного центру. Дорожньо-транспортна система міст Івано-Франківщини є відносно стабільною в часі, вона розвинулась на основі історичних комунікаційних зв'язків.

Розглянуто та виявлено політичний чинник розвитку міського архітектурного середовища Івано-Франківщини. Проаналізовано специфіку трансформації міського історичного архітектурного середовища.

Висновки **6**

Політичний чинник позначився на усіх етапах розвитку і під час заснування міст Івано-Франківщини. Зі зміною влади змінювались стильові концепції, які виявлялись в опорядженні фасадів, їх декорі. На основі матеріалів польових досліджень визначено, що міста Івано-Франківщини мають різноманітну за стилістикою і своєрідну архітектурну спадщину. За останні десятиліття знижувався вплив політичного чинника внаслідок нового ставлення до міських просторів, яке полягає в поширенні глобалізаційних процесів, відкритості, загальнодоступності та в пожвавленні особистої свободи користувачів, їх смаків та світогляду, які виявлені у формуванні навколишнього архітектурного середовища міст Івано-Франківщини. Виявлено, що швидкий розвиток міст Прикарпаття спричинив появу дисонансів у міському архітектурному середовищі. Унаслідок цього окремі об'єкти і їх деталі перестають виражати художню цілісність, яка є критерієм цінності архітектурного середовища.

Було виявлено, що внаслідок військового вторгнення Росії в Україну з новою силою посилюється політичний чинник розвитку міст Прикарпаття, оскільки постають питання відбудови окремих фрагментів міського архітектурного середовища, також актуалізується проблема доцільності переймання архітектурних вирішень оборонного будівництва у країн, які мають воєнний досвід.

У результаті дослідження встановлено, що в проєктних підходах важливо звертати увагу на дотримання правил охорони історико-культурної спадщини, збереження ієрархії історичних домінант та фонові забудови. Наприклад, в Івано-Франківську чітко виражений історичний осередок міста і варто спрямовувати містобудівні заходи на збереження його образу. Негативним аспектом новітнього періоду є порушення масштабності, ритміки й стилістики новобудов. У пожвавленні будівництва нерідко спостерігаємо переважання суто комерційних пріоритетів над збереженням історичної спадщини й характерного образу. Додатково висновку, що подекуди в історичному міському середовищі трапляються приклади недотримання історичної спадкоємності.

Політичний чинник впливів і причинно-наслідкових зв'язків у процесі оновлення міського архітектурного середовища є важливим для виявлення змін, розв'язання конфліктних проблем, підвищення функціональності й універсальності, розкриття естетичного потенціалу тощо. Зміна політичних відносин викликає зміну уявлень, які пов'язані з архітектурними формами. Процеси трансформації міського архітектурного середовища, які відбуваються постійно, вимагають переосмислення художнього образу.

Список бібліографічних посилань

- Верховна Рада України. (2000, 8 червня). *Про охорону культурної спадщини* (Закон № 1805-III). <https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/1805-14>
- Грабовецький, В. (2002). *Ілюстрована історія Прикарпаття* (2-ге вид.). Нова Зоря.
- Казанцева, Т. (2010). До питання розвитку архітектурного декору на фасадах львівський споруд. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка». Серія Архітектура*, 674, 140–147.
- Мельник, У. В. (2015). *Художній аспект оновлення міського історичного середовища Івано-Франківщини кінця ХХ – початку ХХІ століття* [Автореферат дисертації кандидата мистецтвознавства, Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника].
- Мельник, У. В. (2019). Архітектурна деталь і декор у художньому образі кварталів історичної забудови Івано-Франківська. В М. І. Степаненко (Ред.), *Етнодизайн у контексті українського національного відродження та європейської інтеграції* (Кн. 3, с. 82–87). Полтавський національний педагогічний університет імені В. Г. Короленка.
- Полек, В. (2007). *Майданами та вулицями Івано-Франківська*. Лілея-НВ.
- Поліщук, Л. (2009). Станіславівська сецесія. *Галицька брама*, 1–3(169–171), 34–37.
- Посацький, Б. (1993). *Формування архітектурного образу міста*. ІСДО.
- Шпільчак, В., Соколовський, З., & Головатий, М. (2011). *Станіславів – Івано-Франківськ. Місто давнє і сучасне* (І. Штурма, фот.). Світ.
- Komar, Ż. (2008). *Trzecie miasto Galicji Stanisławów i jego architektura w okresie autonomii galicyjskiej*. Międzynarodowe Centrum Kultury.
- Majda, J. (1979). *Styl zakopiański*. Zakład Narodowy im. Ossolińskich.
- Ragon, M. (1966). *Les cités de l'avenir*. Planète.

References

- Hrabovetskyi, V. (2002). *Ilustrovana istoriia Prykarpattia* [Illustrated history of Prykarpattia] (2nd ed.). Nova Zoria [in Ukrainian].
- Kazantseva, T. (2010). Do pytan'nia rozvytku arkhitekturnoho dekoru na fasadakh lvivskyyi sporud [Regarding the development of architectural decoration on the facades of Lviv buildings]. *Bulletin of Lviv Polytechnic National University. Series of Architecture*, 674, 140–147 [in Ukrainian].
- Komar, Ż. (2008). *Trzecie miasto Galicji Stanisławów i jego architektura w okresie autonomii galicyjskiej* [The third city of Galicia Stanisławów and its architecture during the period of Galician autonomy]. Międzynarodowe Centrum Kultury [in Polish].
- Majda, J. (1979). *Styl zakopiański* [Zakopane style]. Zakład Narodowy im. Ossolińskich [in Polish].
- Melnyk, U. V. (2015). *Khudozhnii aspekt onovlennia miskoho istorychnoho seredovyschcha Ivano-Frankivshchyny kintsia XX – pochatku XXI stolittia* [The artistic aspect of renewal of the urban historical environment of the Ivano-Frankivsk region at the end of the 20th – beginning of the 21st century] [Abstract of PhD Dissertation, Vasyl Stefanyk Precarpathian National University] [in Ukrainian].
- Melnyk, U. V. (2019). Arkhitekturna detal i dekor u khudozhnomu obrazi kvartaliv istorychnoi zabudovy Ivano-Frankivska [Architectural detail and decor in the artistic image of the quarters of the historical buildings of Ivano-Frankivsk]. In M. I. Stepanenko (Ed.), *Etnodyzain u konteksti ukrainskoho natsionalnoho vidrodzhennia ta yevropeiskoi intehratsii* [Ethnodesign in the context of Ukrainian national revival and European integration] (Book 3, pp. 82–87). Poltava V. G. Korolenko National Pedagogical University [in Ukrainian].
- Poliek, V. (2007). *Maidanamy ta vulytsiamy Ivano-Frankivska* [On the squares and streets of Ivano-Frankivsk]. Lileia-NV [in Ukrainian].

- Polishchuk, L. (2009). Stanyslavivska setsesiia [Stanislav Secession]. *Halytska brama*, 1–3(169–171), 34–37 [in Ukrainian].
- Posatskyi, B. (1993). *Formuvannia arkhitekturnoho obrazu mista* [Formation of the architectural image of the city]. ISDO [in Ukrainian].
- Ragon, M. (1966). *Les cités de l'avenir* [The cities of the future]. Planète [in French].
- Shpilchak, V., Sokolovskyi, Z., & Holovatyi, M. (2011). *Stanyslaviv – Ivano-Frankivsk. Misto davnie i suchasne* [Stanislaviv – Ivano-Frankivsk. The city is ancient and modern] (I. Shuturma, Phot.). Svit [in Ukrainian].
- Verkhovna Rada of Ukraine. (2000, June 8). *Pro okhoronu kulturnoi spadshchyny* [On protection of cultural heritage] (Law № 1805-III). <https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/1805-14> [in Ukrainian].